

FIIA 12/2011

COMMENT

Anaïs Marin

Tutkija

Ulkopoliittinen instituutti

Suomenkielinen käännös: Juha Mäkinen

Putinin euraasialaiset unelmat > Venäjän pyrkimys vetää entiset neuvostotasavallat lähemmäs itseään on EU:lle kaksinkertainen haaste

Lokakuun alussa Vladimir Putin toi julkisuuteen suunnitelman ”Euraasian unionista”, joka muodostaa todennäköisesti Venäjän ulkopoliittikan rungon tulevina vuosina. Uusi valtioliitto kilpailisi EU:n kanssa yhteisessä naapurustossa, mutta Putinin suunnitelma sisältää myös hämmentävän aloitteen yhteistyön lisäämisestä EU:n kanssa.

Vladimir Putinin paluu presidentiksi ensi kevään vaaleissa on käytännössä varmaa. Näin ollen hänen *Izvestija*-lehdessä esittelemänsä ”Uusi integraatioprojekti Euraasialle” ei ole pelkkää vaalikampanjointia, vaan Putinin esittämät ajatukset tulevat luultavasti toimimaan Venäjän ulkopoliittikan peruslinjana aina vuoteen 2024 asti. Putin ehdotti artikkelissaan, että Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin tulliliiton pohjalta tulisi muodostaa Euraasian unioni, johon liittyisi myös joukko muita entisiä neuvostotasavaltoja.

Ehdotuksessa ei ole mitään yllättävää. Itsenäisten valtioiden yhteisön (IVY) jäsenmaiden kansalaisten enemmistö on koko ajan kannattanut ajatusta maiden välisten suhteiden vahvistamisesta. Tämä on ollut myös venäläispäättäjien tavoitteena etenkin 2000-luvun puolivälin ”väri-vallankumousten” myötä. Kremlin näkökulmasta näissä Georgian, Ukrainan ja Kirgisian kumouksissa oli kyse lännen tunkeutumisesta Venäjän takapihalle.

Putin julkisti suunnitelmansa tarkoin valittuna ajankohtana, vain muutama päivä Varsovassa pidetyn EU:n itäisen kumppanuuden huippukokouksen jälkeen. Kokouksessa kävi selväksi, että EU:lla ja sen itäisillä kumppanimaille on ennakkoluuloja toisiaan kohtaan. Putinin ehdotus

tarjoaakin näille maille konkreettisia etuja kuin EU:n kumppanuus.

Putinin Euraasia-projekti pyrkii vastaamaan IVY-maiden toiveisiin keskittymällä käytännön talouskysymyksiin, ”modernisoitua yhteistyöhön”. Venäjälle itselleen kyse on tosin enemmän geopolitiikasta kuin taloudesta. Sen naapurimaille houkuttelevinta on kuitenkin ajatus 165 miljoonan ihmisen markkina-alueesta, jolla olisi vapaa tavaroiden, pääomien, palveluiden ja työvoiman liikkuvuus, yhtenäinen lainsäädäntö sekä turvattu edullisen maakaasun saatavuus. Tällaisella lupauksella Venäjä voi houkuttaa yhtä lailla Valko-Venäjää kuin Ukrainaa – edellinen on Venäjän suurvaltapolitiikan vahva tukijalka, jälkimmäinen taas pettynyt siihen, etteivät sen EU-jäsenyyshaaveet tunnu etenevän mihinkään.

Vaikka Putin ei artikkelissaan mainitse lainkaan Ukrainaa, on selvää, että hänen keskeinen tavoitteensa on juuri Ukrainan houkutteleva Euraasian unioniin. Ukrainan ja EU:n suhteet ovat viilentyneet, joten Venäjä-vetoinen integraatio saattaa hyvinkin olla Ukrainan silmissä lupaava vaihtoehto. Tämä olisi takaisku koko EU:n itäisen naapuruston politiikalle. Suurin haaste Brysselille on kuitenkin Putinin epämaäräisissä vihjailuissa siitä, miten EU:n

pitäisi ryhtyä yhteistyöhön Euraasian unionin kanssa.

Euraasian unioni kilpailee EU:n kanssa yhteisessä naapurustossa, mutta Putinin mukaan Euraasian unioniin liittyminen ei olisi esteenä EU-jäsenyydelle. Hänen mukaansa kaksi integraatioprosessia voisivat edetä symbioottisesti, jos Euroopan unioni ja Euraasian unioni lisäisivät yhteistyötään.

Tässäkään ei ole mitään uutta. Kreml alkoi puhua ”eurasialaisesta sillasta” jo reaktiona EU:n vuonna 2003 lanseeraamaan Laajemman Euroopan aloitteeseen. Käsite on siitä lähtien toistunut ulkoministeri Sergei Lavrovin puheissa, joissa hän on painottanut Euroopan ja Venäjän jakavan samat (kristilliset) arvot.

Putin kirjoittaa artikkelissaan EU:sta myönteiseen sävyyn: hän katsoo EU:n olevan Euraasian unionille luonnollinen strateginen kumppani ulkosuhteissa. EU:n tulisi siis yhdistää voimansa Venäjän johtaman Euraasian unionin kanssa kamppailussa yhteisiä taloudellisia kilpailijoita ja kulttuurisia vihollisia vastaan. Edellisellä Putin tarkoittaa Kiinaa, jälkimmäisellä radikaalia islamia, vaikkei mainitsekaan niitä nimeltä.

Kahden unionin allianssi voi tuntua houkutelvalta niin eurooppalaisten hallitusten kuin elinkeinoelämän mielestä. Velkakriisin vuoksi EU

Käyntiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4
00160 Helsinki
Postiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
PL 400
00161 Helsinki
Puhelin
+358 (0)9 432 7000
Fax
+358 (0)9 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

ei voi ylenkatsoa ehdotusta alueellisen yhteistyöstä, etenkin kun siihen sisältyy pyrkimys kuljetusyhteyksien kehittämisestä EU:n, Keski-Aasian ja APEC-maiden välillä. Brysselissä on kuitenkin syytä pitää päät kylmänä; on useita syitä, miksi Putin aloitteisiin kannattaa suhtautua varauksella.

Ensinnäkin, vaikka Putin vakuuttaa, ettei hänen tavoitteenaan ole Neuvostoliiton tai Venäjän keisarikunnan mahdin palauttaminen, ehdotus Euraasian unionista on luonteeltaan selvästi geopoliittinen. Se auttaisi Venäjää kiristämään otettaan Kaspianmeren alueen energiavaroista, mikä ei ainakaan parantaisi EU:n energiaturvallisuutta.

Toiseksi, jos on erotettavissa mitään euraasialaista ideologiaa, se ei ainakaan ole yhteensopiva eurooppalaisen demokratiahanteen kanssa. Euraasian unioni rakentuisi nykyisen tulliliiton pohjalle, joka on itsevaltaisten johtajien klubi. He tulisivat varmasti jatkossakin menestymään Putinin johtaman monikansallisen liiton suojeleuksessa.

Kolmanneksi, Transnistrian, Etelä-Ossetian ja Abhasian kaltaiset itsenäisistä valtioista irtautuneet alueet voisivat olla läheisessä yhteistyössä Euraasian unionin kanssa, mikä olisi ongelmallista Moldovalle ja Georgialle. Venäjän ja Georgian

välinen vuoden 2008 sota osoitti, kuinka jähmettyneet konfliktit voivat uudelleen kärjistyessään uhata alueellista vakautta ja aiheuttaa eripuraa EU-maiden välille.

EU:n kannalta Putinin aloite on vain taktinen vastaveto EU:n naapurustopoliitikalle. Vasta tulevaisuus osoittaa, voiko se muodostua uhaksi kenellekään. IVY:n alaisen Kollektiivisen turvallisuusjärjestön (ОДКБ) joulukuussa pidettävässä kokouksessa tullaan todennäköisesti hyväksymään asiakirjoja, joissa eritellään yksityiskohtaisemmin Putinin Euraasia-strategian geopoliittisia ja turvallisuuspoliittisia linjauksia.